STUDIJŲ DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

Dalyko (modulio) pavadinimas	Kodas
Psichoaktyviosios medžiagos: poveikis, priklausomybė, prevencija	

Dėstytojas/a (-ai)	Padalinys (-iai)
Koordinuojantis (-i): Prof. dr. Robertas Badaras **Kitas/a (-i):** Nurodytų VU padalinių dėstytojai	Medicinos fakultetas, Anesteziologijos ir reanimatologijos klinika Medicinos fakultetas, Farmacijos ir farmakologijos centras Medicinos fakultetas, Psichiatrijos klinika Medicinos fakultetas, Patologijos, teismo medicinos katedra Medicinos fakultetas, Sveikatos mokslų institutas, Visuomenės sveikatos katedra Filosofijos fakultetas, Sociologijos ir socialinio darbo institutas Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas Gyvybės mokslų centras, Biomokslų institutas, Neurobiologijos ir biofizikos katedra

Studijų pakopa	Dalyko (modulio) tipas
Pirmoji	Pasirenkamasis

Įgyvendinimo forma	Vykdymo laikotarpis	Vykdymo kalba (-os)
Auditorinė	Pavasario ir rudens semestrai	Lietuvių

Reikalavimai studijuojančiajam	
Išankstiniai reikalavimai: Nėra	**Gretutiniai reikalavimai (jei yra):** Nėra

Dalyko (modulio) apimtis kreditais	Visas studento darbo krūvis	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiško darbo valandos
5	135	48	87

Dalyko (modulio) tikslas:		
Šio dalyko studijų tikslas yra ugdyti mokslu pagrįstą požiūrį į psichoaktyviųjų medžiagų sukeliamas psichologines, egzistencines, tarpasmenines problemas, pokyčius fizinei ir psichikos sveikatai, keliamus iššūkius visuomenės darniam funkcionavimui.		
Dalyko (modulio) studijų rezultatai	**Studijų metodai**	**Vertinimo metodai**
Baigęs dalyko studijas, studentas gebės suprasti priklausomybių atsiradimo priežastis, atpažinti psichoaktyviųjų medžiagų keliamą žalą tiek artimiausioje supančioje aplinkoje, tiek bendruomenėje.	Medžiaga išdėstoma bendrųjų paskaitų metu, taikomas paskaitų – diskusijų metodas	Egzamino metu bus vertinamas psichoaktyviųjų medžiagų poveikio principų suvokimas. Už dalyvavimą diskusijose paskaitų metu gali būti pridedamas papildomas balų skaičius.
Studentas gebės suvokti ankstyvosios intervencijos metodus, pagalbos galimybes ir prevencijos svarbą.		
Studentas gebės integruoti skirtingų dėstytojų profesinės kompetencijos suformuotus požiūrius, formuos tarpdisciplininį kompleksinį problemos suvokimą.		

	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiškų studijų laikas ir užduotys

Temos	Paskaitos	Konsultacijos	Seminarai	Pratybos	Laboratoriniai darbai	Praktika	**Visas kontaktinis darbas**	**Savarankiškas darbas**	**Savarankiškai atliekamos užduotys**
1. Psichoaktyviųjų medžiagų (toliau – PAM) vartojimo problema pasaulyje ir Lietuvoje. Trumpa PAM vartojimo ir piktnaudžiavimo jomis istorija	3						3	6	Literatūros analizė: ***** Europos narkotikų vartojimo paplitimo ataskaita. Tendencijos ir pokyčiai (European Drug Report: Trends and Developments) Europos Sąjungos narkotikų agentūra (*European Union Drugs Agency*); einamųjų metų leidinys. ***** National Institute on Drug Abuse. Drugs of Abuse.
2. Priklausomybių neurobiologija	6						6	10	Literatūros analizė: * The addicted brain: understanding the neurophysiological mechanisms of addictive disorders Melissa A. Herman and Marisa Roberto, Frontiers in Integrative Neuroscience, 1 March 2015, * Neuropharmacology of addiction and how it informs treatment Anne Lingford-Hughes, BenWatson, Nicola Kalk, and Alastair Reid, British Medical Bulletin 2010 * M.S. Gazzaniga "Cognitive Neuroscience: The Biology of the Mind", W. W. Norton & Company, 2025. * Kandel E. R., Schwartz J. H., Jessell M. 2021. T. Principles of Neural Science, 1696 p.
3. PAM poveikio mechanizmai, pagrindinės grupės, trumpalaikės ir ilgalaikės vartojimo pasekmės.	7						7	13	Literatūros analizė: * National Institute on Drug Abuse. Drugs of Abuse.
4. Piktnaudžiavimas vaistais. Savigyda. Netinkamas vaistų vartojimas. Visuomenės medikalizacija.	6						6	10	Literatūros analizė: * Richard J. Cooper (2013) Over-the-counter medicine abuse – a review of the literature, Journal of Substance Use. * Novak et al. BMC Psychiatry (2016)
5. Psichologiniai priklausomybių raidos veiksniai. Psichologinės priklausomybes aiškinančios teorijos.	3						3	6	Literatūros analizė: * Bulotaitė L. Priklausomybių anatomija. 2009 * Haidtas Jonathanas. Nerimo karta. Naujoji vaikystės tikrovė: kaip ji paskatino psichikos sutrikimų protrūkį. Eugrimas, Vilnius, 2024.
6. PAM vartojimo žala psichikai. Psichikos sutrikimų pagrindiniai simptomai, sindromai. Savižudybinis elgesys, jo paplitimas, rizikos veiksniai, savižudybinis procesas, jo prevencija.	6						6	10	Literatūros analizė: * Vadovėlis Psichiatrija. Vilnius, 2003.

7. Psichostimuliatorių neurobiologija	2						2	4	Literatūros analizė: * M.S. Gazzaniga “Cognitive Neuroscience: The Biology of the Mind”, W. W. Norton & Company, 2025 Kandel E. R., Schwartz J. H., Jessell M. 2021. T. Principles of Neural Science, 1696 p
8. Kriminologiniai PAM vartojimo aspektai	3						3	6	Literatūros analizė: *European Monitoring Centre for Drrugs and Drug Addiction (EMCDDA) and Europol (2024). Drug Markets Analysis: Key Insights for Policy and Practice.
9. PAM ir visuomenės sveikata	3						3	6	Lietuvos gyventojų PAM vartojimas ir keliama žala visuomenės sveikatai (Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamento aktualiausi tyrimai, ap;žvalgos ir leidiniai)
10. PAM vartojimo sutrikimai: samprata, diagnostika, rizikos veiksniai, klinikinė išraiška ir pagalbos principai	6						6	10	Barkienė L., Barkus A. Priklausomybės kaukės. Vilniaus universiteto leidykla. 2024
11. Draudžiamos PAM sporte	3						3	6	Literatūros analizė: Mahendru D, Kumar S, Prakash A, Medhi B. Drugs in sport: The curse of doping and role of pharmacologist. Indian J Pharmacol. 2019 https://www.uptodate.com/contents/prohibited-nonhormonal-performance-enhancing-drugs-and-other-substances-and-methods-in-sport/print
Iš viso	**48**						48	**87**	

Vertinimo strategija	**Svoris proc.**	**Atsiskaitymo laikas**	**Vertinimo kriterijai**
Egzaminas – testas raštu (gali būti atliekamas VU ITPC arba nuotoliniu būdu).	100	Pabaigus kursą	Testas iš 50 klausimų. Testo klausimai uždari, apimantys visas studijuojamo dalyko temas, pateikiami penki atsakymų variantai, iš kurių tik vienas yra teisingas. Vertinimas atliekamas automatiškai pagal teisingų atsakymų skaičių ir įvertinimas apskaičiuojamas pagal nustatytą teisingų atsakymų procentinę skalę. Vertinimo balas apvalinamas iki artimiausio sveikojo skaičiaus pagal matematines taisykles. Egzaminas išlaikomas, kai po apvalinimo surenkama ne mažiau nei 50 proc. testo metu galimų sukaupti balų.
Aktyvumas paskaitų metu		Semestro metu	Už aktyvų dalyvavimą diskusijose, kritišką/analitinį mąstymą paskaitų metu gali būti pridedamas papildomas balų skaičius (nuo 0 iki 3): 3 balai: aktyviai dalyvauja diskusijose, teisingai atsako į klausimus, logiškai formuluoja problemas ir klausimus, teikia kritinių pastabų. 2 balai: dalyvauja diskusijose, teisingai atsako į daugumą pateiktų klausimų. 1 balas: diskusijose beveik nedalyvauja, atsako į kai kuriuos pateiktus klausimus. 0 balų: diskusijose nedalyvauja, į pateiktus klausimus neatsakinėja.

Autorius (-iai)	**Leidimo metai**	**Pavadinimas**	**Periodinio leidinio Nr. ar leidinio tomas**	**Leidimo vieta ir leidykla ar internetinė nuoroda**
Privalomoji literatūra				

Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentas		Apie psichoaktyviąsias medžiagas		http://visuomene.ntakd.lt/apie-psichoaktyviasias-medziagas.html
Laima Bulotaitė	2009	Priklausomybių anatomija		Vilnius
Algirdas Dembinskas ir kt.	2003	Psichiatrija. Vadovėlis		Vilnius
Melissa A. Herman and Marisa Roberto. Frontiers in Integrative Neuroscience	2015	The addicted brain: understanding the neurophysiological mechanisms of addictive disorders	1 March, Volume 9	https://doi.org/10.3389/fnint.2015.00018
Anne Lingford-Hughes, BenWatson, Nicola Kalk, and Alastair Reid. British Medical Bulletin	2010	Neuropharmacology of addiction and how it informs treatment	96: 93–110	https://doi.org/10.1093/bmb/ldq032
Richard J. Cooper. Journal of Substance Use	2013	Over-the-counter medicine abuse – a review of the literature	18:2, 82-107	http://dx.doi.org/10.3109/14659891.2011.615002
EMCDDA/Europol	2024	EU Drug Markets Analysis: Key Insights for Policy and Practice.		Publications Office of the European Union. https://doi.org/10.2810/567901
EUDA		Europos narkotikų vartojimo paplitimo ataskaita. Tendencijos ir pokyčiai. Kasmetinis leidinys		www.ntakd.lt
National Institute on Drug Abuse		Drugs of Abuse		https://www.drugabuse.gov/drugs-abuse
National Institute on Drug Abuse	2012	Principles of drug addiction treatment. A research-based guide	Third edition.	https://www.drugabuse.gov/publications/principles-drug-addiction-treatment-research-based-guide-third-edition/preface
Papildoma literatūra				
Haidtas Jonathanas.	2024	Nerimo karta. Naujoji vaikystės tikrovė: kaip ji paskatino psihikos sutrikimų protrūkį.	Eugrimas, Vilnius,	
Pompili M., Tatareli R.	2011	Evidence-Based Practice in Suicidology		USA. Hogrefe
	2010	Psichostimuliatoriai ir haliucinogenai. Vadovėlis		Kaunas
Squire R., Bloom S., McConell Z.	2003	Fundamental neuroscience, Chapter 44: Drug reward and addiction	P. 1127-1143	
George F Koob and Eric P Zorrilla. Curr Opin Investig Drugs.	2010	Neurobiological mechanisms of addiction: Focus on corticotropin-releasing factor,	January; 11(1): 63	
Neal L. Benowitz. N, Engl J Med	2010	Nicotine Addiction	362:2295-303	
Indian J Hum Genet.	2014	Neurotransmitters in alcoholism: A review of neurobiological and genetic studies Niladri Banerjee	Jan-Mar; 20(1): 20–31	doi: 10.4103/0971-6866.132750, PMCID: PMC4065474
Novak et al.	2016	BMC Psychiatry	16:274	
Conrad P.	2007	Medicalization of society		J.Hopkins University Press http://www.easewellbeing.co.uk/downloads/Peter-Conrad-The-Medicalization-of-Society.pdf
Pol J Pharmacol.	2001	Drug addiction. Part I. Psychoactive substances in the past and presence.	May-Jun; 53(3):201-14	https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/11785921

Crocq MA. Dialogues in Clinical Neuroscience	2007	Historical and cultural aspects of man's relationship with addictive drugs.	Vol 9 . No. 4	https://www.princeton.edu/~ota/disk1/1991/9103/910316.PDF
George F. Koob.	2009	Neurobiology of Addiction.		
Koslow SH, Ruiz P, Nemeroff CB.	2014	A Concise Guide to Undersanding Suicide.		Cambridge